

Rõõmustav tutvumine vennasrahva balletiloominguga

J. JUZELIUNASE «MERE KALDAL» «ESTONIA» LAVAL

J. Juzeliunase ballett «Mere kaldal», millega meie teatripublik võib nüüd tutvuda «Estonia» teatri lavastuses, on kahtlemata leedu rahvusliku kunsti tõsine ja täit tunnustust vääriv saavutus.

Aratab huvi juba tänapäevateemaline libreto. Kõik lootused selles suhtes ei õigusta end küll: sündmustiku ülesehitus tundub veidi jämedakoeliseina. Tekib ka teatud lahkeli libreto ja balleti lavalise teostuse vahel. Balletti vaadates kipuks vahel nagu unustama, et sündmustik toimub kaasajal. Vahest on see tingitud asjaolust, et vägagi realistlik libreto on lavastuses antud kuidagi liiga tinglikult. Lavastaja talitas küll õigesti, kui ta ilmselt püüdis vältida kalurikolhoosi igapäevase elu kopeerimist, kuid tundub, et ta on seejuures kaldunud teise äärmusse: etenduses polnud igakord tunda tegelikkuse hõngu, kaasaja elavaid inimesi oma rõõmude ja muredega. Selles tinglikkuses peitubki lavastuse põhiline puudus, mis põhjustab, et vaataja saalis pole kogu etendusest ühtviisi haaratud.

Sellele vaatamata on balleti «Mere kaldal» lavastus üldjoontes silmapaistvalt õnnestunud ning huvipakkuv eeskätt hästi edasi antud rahvusliku koloriidi poolest. Sellele on muidugi suuresti kaasa aidanud külalislavastaja, Leedu NSV teeneline kunstnik V. Grivickas, kes on ühtlasi balleti libreto autor, ning lavakujundaja, Leedu NSV rahvakunstnik J. Jankus.

Üldiselt ühtlaselt ja hea maitsega väljapeetud ning loogiliselt arenevas lavastuses tahaksin siiski esitada pretensioone kolmandale vaatuks. Selle ülesehitus on kuidagi ebaselge, pinge pideva tõusu asemel esineb tagasilangusi, vaatuks lõpp aga on üsna traafantne. Kas ei võidaks kogu lavastus, kui kolmas vaatus algaks Kaste ja Mariuse adagioga (mis, muide, on üks ilusamaid osi lavastuses üldsel), millele järgneks rahvavaenlaste Krézase ja Gustase paljastamine, ning lõpuks vennasrahvaste tantsud?

Tantsuliselt on ballett «Mere kaldal» lahendatud küll klassikalise tantsu raames, kuid ta on sellele vaatamata siiski rahvuslik. Lavastaja on osanud leedu rahvatantsu elemente melsterlikult liita klassikalise tantsuga. Rühmatantsudel on lavastuses üs-

nagi suur osatähtsus, ja kuigi nad kõik (välja arvatud läti, eesti ja vene tants) on seatud leedu rahvatantsu elementidele, ei muutu nad üksluiseks ega korduvateks. Andekas ballettmeister on oskuslikult kasutanud väga mitmekesiseid rahvatantse ja -lavasid, põimides neid klassikalise tantsu võtetega. Seejuures ei tundu rühmatantsud mehaaniliselt varvastele viidud rahvatantsudena, vaid täiesti loomulike orgaaniliste tervikutena. Väga huvitavad on näiteks teise vaatuks teises pildis lüürilised neidude tantsud, mis on suursuguselt kaunid oma lihtsuses. Samuti tõstaksin esile elurõõmsaid rühmatantse esimeses ja teises vaatuses, kus hoogsalt põimuvad meeste ja naiste tants, solistid ja kogu rühm, kusjuures tantsud on kogu aeg värsked ning uudsed oma jooniselt ja liikumiselt. Tantsud on lavastuses ka meeleolude väljendamise vahendiks, nad arenevad loogiliselt tegevustiku arengust ja aitavad seda edasi viia. Balleti sündmustik on isendast küllaltki keeruline. Kuid ometi on sisuseletus kavalehtedel tegelikult ülearune, sest ballett on lavastatud niivõrd oskuslikult, et pealtvaatajale on viimane kui episood täiesti arusaadav. Kõige selle juures on aga puhta

pantomiimi osatähtsus lavastuses minimaalne ja kogu tegevustiku areng on lahendatud tantsulises vormis. Kuid ka siin on mõningal määral erandiks kolmas vaatus, mis oma ülesehituse tõttu on paratamatult muutunud divertismentlikuks.

Üksikutest tantsudest tuleks õnnestunumata esile tõsta Vytase ja Mikise teravmeelset tantsu «Onnetu armastus» esimeses vaatuses ja One pilketantsu teise vaatuks teises pildis.

Osatäitjatest andis Tiiu Randviir Kaste osas õrna armastava tütarlapse kuju. Tema tantsus oli haprust ja ilmekust. Kuid vahel tundub noorel tantsijal teatud markeerimistendentsi, mis põhjustab mõningat tehnilist eba- puhtust. On ka soov, et andekas tantsija püüaks oma mängus anda roh-

kem soojust ning loobuks liigest õlgade tõstmisest.

Uno Puusaag Mariuse osas oli vee- nev ja sümpaatne, ta osakujunduses oli häid mehiseid momente, kuid kogu osa lahtimõtestamisel jääb tal kohati selgusest puudu.

Verner Loo Jonisena oli tubli ja usutav esimeses vaatuses ja teise vaatuks teises pildis; kuid sama vaatuks esimese pildi ahastuse-tantsus oli tantsija kuidagi üheplaaneline, ja tundub, et ta mängis siin üle. Surma- steenis oli V. Loo aga jällegi hea.

Aime Leis Onena rõõmustas oma särtsukusega ja loomulikkusega. Tema tantsus oli nauditav raskemate tantsuliste võtete sooritamise puhtus ja vallatlev kergus.

Aleksei Tsugai (Vytas) ja David Šur (Mikis) usutavalt elurõõmsate noormeestena täitsid oma osad tantsutehniliselt suure kergusega.

Teistest osalistest löid meelde jäävad humoristlikud kujud Eesti NSV teenelised kunstnikud Inge Pöder ja Boris Blinov. Nappide vahenditega, aga tabavalt olid antud ka rahvavaenlased — Eesti NSV teeneline kunstnik Verner Hagus Krézase osas ja Artur Koit Gustasena.

Dekoratsioonid ja kostüümid olid maitsekad; ei rahuldanud vaid teise vaatuks formipilt, kus hõljusid vaid dekoratsioonid, kuid taevast ei jätnud tormise ilma muljet.

Vallo Järvi dirigendina löi tähelepaneliku juhatamisega hea kontakti orkestri ja lava vahel.

Kokku võttes tuleb balleti «Mere kaldal» lavaletoomist «Estonias» lugeda õigeks ja tervitatavaks sammuks. Jääb soovida, et teater vennasvabariikide rahvusliku kunsti saavutuste meie teatrisõpradele tutvustamise vajadust ka edaspidi järjekindlalt silmas peaks.

N. KURVITS

Steene balleti «Mere kaldal» lavastusest: Kaste — Tiiu Randviir, Marius — Uno Puusaag. A. Alla foto